

Голос Адыги

Адыгэ Республика́м и Правительствэ игъэзет

Къумпыл Мурат: «Амал зэрийкээ Адыгейр федеральнэ программэхэм нахьыбэу ахэлэжьэн фае»

Адыгейм и Лышъхъэ ипшъэрлыкъэр піэльэ гъэнэфагъэкъэ зыгъэцкіэрэ Къумпіыл Мурат республикэм иминистерствэхэм япащхэм тигъуасэ зэлукіэгъу адырилагъ. Мыльку зэхэлькіэ республикэр федеральнэ программэхэмрэ проектхэмрэ зэрахэлэжъэштим епхыгъэ тофыгъохэм атегущылагъэх.

Федеральна гупчэм гүусэ-
ныгъеу дырялэр гъэльшыгъе-
ным, къералыгъо программэ-
хэм къадыхэлтыгъеу федеральна
бюджетымкэ амалеу
щылэхэр республикэм нахь
икьюу къызфигъэфдэнхэм ате-
гъэлсыхъэгъе пшъэрыйль шхъя-
лэхэр Къумпыйл Мурат къыгъэ-
шүүгъах

«Мы лъэнъкъомкэ юфышо зэшютхыгъах. Федеральна программэхэм апае республика бюджетын илах процент 40-м нэсэ. Ау бюджетын федэү кынхэрэр нахьыбэ шыгъэнымкэ амалыккэхэм алтыхыгъэн фае. Экономикэм нахь зыкъегэзээтыгъэнимкэ ишыккэгъэ юфтихъабзэхэр зехъегъэнхэ фае. Ащ пае тэтиамал къыхыщхэм анэмыккэу, федеральна программэхэри икью кызыфэдтьэфедэнхэ фае. Анахьэу тынаэ зытедгъетын фаер социальнэ проектхэр, республикэм исхэр зыгъэгумэхъихэр юфтихъом язэшхохын ары», — хигьеунэфыкыг Күмпүл Мурат.

Адыгэ Республикаյ финанс-
хэмкіэ иминистрэу Долэ До-
лэтбый кыззериуаъэмкіэ, Ады-
геймкіэ мы ильзым субвен-
циехэмрэ субсидиехэмрэ зы-
фэдизищтхэр аъзэнэфэгъях.

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

районным икъушъхъяльэхэм инженер инфраструктурэм ипсэуальэхэр аацыгъэлэпсыгъянхэрары. Республике бюджетым щыщэу сомэ миллион 80 фэдиз аш ишын пэлүүгэхъяшт.

Федеральнаа программишмээ къадхэлхытагьэу къоджэ псэ-уплэхэм, пынджшлаплэхэм зыпкы итэу хэхъоныгээ ашыщт, агра-рихэм Тэпынэгтуу зэфэшхъяф-хэр арагъягтыштых, къуаджэм юф щызыишлэрэ специалист ныбжыкцэхэм зыщыгсэущт унэхэр аратыштых. Адыгэ Республикаан мэккуу-мэццымкэ иминистрэу Юрий Петровым зэрэхигьеунэфыкыгъэмкэ, 2016-рэе ильясым АПК-м ипрограмми 3-кэ федеральнэ, республикаа бюджетхэм сомэ миллион 630-рэ къахэкыгъ.

Джащ фэдэу мыгъэ унэгъо ныбыкыкэ 300 фэдизмэ унэ къащэфынам пае сомэ милион 75,6-рэ къылекханэу республикэр мэгүйэ. Пашо-

рыгъэшьэу кызэрэрадзагъэм-
кіэ, республикэ, муниципаль-
нэ бюджетхэм сомэ милли-
они 100-м ехъу къатууыштыт.
Кіэлэцыкы ибэхэм унэ къа-
фэшэфыгъэним тегъэпсихъэгъэ
программэм иргэцэкіэн пae
сомэ миллиони 130-м ехъу
къатууыштыт.

Адыгэ Республикаем и Лышъхъэ ипшъэрыйхъэр піэльхъ гъэнэфагъэкэ зывъецаклэрэм мылькоу къаулыклерэр шугагъэ къытэу агъэфедэмэ, псоэольшын тофшлэнхэр дэгъоу зэхащэхэмэ аупльяэкунэу, унэгъо ныбжъыклэхэмрэ сабый ибэхэмрэ чэзыум зэрргэйцухэрэмгүнэ ляфаынэу пшъэрильцафишын.

афиштый в.
Федеральна программа хэм
къадыхэлтыгъэу социалын
инфраструктурэм зөгүүшьом-
бгүүгээнд пае мыгъэ къудажэ-
хэм фельдшер-мамыку пункти
5, еджэлти 2 ащаагээснынэу,
Алыга республика кэлэцшүүлж

клиникэ сымэджэшым иреани-
мационнэ отделение игъэцкэ-
жын аухынэу рахъухъэ.

Аш нэмыкілэй Адыгэ республикэ диагностикэ гупчэм иғээпсэн епхыгъэ проектышком итхырыщын фежьеңъэх. Сомэ миллион 250-рэ фэдиз аш пэ-Іуагъэхъащт. Федеральнэ, регион бюджетхэм ар къахэкъищт. Социальнэ мэхъянэ зинэ нэмыкI проекти IoF дашлэ — къалэу Мыекүапэ иурамэу. Пролетарскэм поликлиникуу щагъэпсырэр аухын ямурад. А поликлиникэр къызыззэуахкIэ, Черемушкэм дэт поликлиники-кэу N 1-м чэзыухэр нахь makлэшихүүтэх.

шыхъущтыхъ.
Къумпыл Мурат зэlyukIэгъум хэлэжьагъэхэм пшъэриль афишыгъ федералын программа-къехэм ахэлэжъэнхэмкэ ищци-къэгъе амалхэр зэкэ зэрахъан-хэу, мыльку къаратынным па-игъом заявкэхэмрэ зээзгъы-ныгъэхэмра агъяхъазырныхъа-

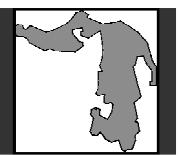
Мыекъуапэ икоммунальнэ къулыкъухэм дэеу юф ашэу ылъытагъ

Адыгейим и Лышъхъэ
ипшъэрлыхъэр піэльэ
гъэнэфыгъэкэ зыгъэ-
цекіэрэ Къумпыл
Мурат социальнэ се-
тым къыригъэхъэгъэ
сурэтхэр ІаубытыпІэ
къызыфишъихъэзэ,
Мыекъуапэ
икоммунальнэ
къулыкъухэм ЯофшІэн
зэrimыгъэрразэрэр
инекъубгъо ритхагъ.

Республикэм ипащэ юфшалт
плем кло зэхьум, къалэм игъогу-
хэр зэрамытхъурээр ыльэгүйгээ
Аш ыуж Мыекъуапэ имэр ар-
дэгүүшгүйгээ. Республикаам и-
Лышшхээ ишшэрыльхэр зы-
гъэцаклэрэм зэрэхигъэунэфын-
кыгъэмкээ, осым итхүун зыщын
рагъэжьэн фаер къэлэдэсхэмкээ
мэхъянэшхо зиэ псэуальхэр
ары нахь, Адыгэ Республикаам
и Правительствэ зычайт Унэм
кынпэуль чыгылэр арэл.
«Мыекъуапэ иадминистрации»

АДЫГЕИМ ЩЫХҮРЭ-ЩЫШІЭРЭР

Общественнэ советым хэхъагъэх

Адыгэ Республикаим хэгъэгу клоц Иофхэмкэ и Министерствэ епхыгъэу Иоф зышээрэ Общественнэ советыр кээ зэхэшжэгъягъэнэм епхыгъэ зэхэсигъо джырэблагъэ щыагъ. Адрэ ильэсхэм афэдэу советым хэхъагъэх республикэм щызэллашээрэ цыифхэр, шэнэгэлэжхэр, гээсэнэгъэм, искуствэм, спортым, медицинэм, журналистикэм яофышэхэр, студент сообществэм хэтхэр, общественнэ юфышэхэр ыкчи ветеранхэр.

Юфхъабзэр кызызэуихыээ, АР-м хэгъэгу клоц Иофхэмкэ иминистрэ илнэтэ зыгъэцэклэгээре. Долматовыр ведомствэм игуяа кыдырагъашти, шлоигъонигъэ яэу Общественнэ советым зэрэххяагъэхэмкэ къафэрэзагъ.

Советым хэтхэм мэхьнэшхо зиэ ыкчи пшьэдэкыжь зыпиль пшьэрыльхэр агъэцэклэнхэу апашихье ит. Зэклемэ тызэгъусэу хэгъэгу клоц кулыкъум зэхъокыныгъешоу риыхыжхэхэр лыдгээжтэнхэ фое. Полициемрэ граждан обществэм институтрэ язэлэлжээнгъэ гээлэгтэйгээнэм епхыгъэ юфыгъохэр чанэу щыгээ.

Ныгъэм щыпхыртыгъинхэ фое. Джаш фэдэу хэбзүүконоигъэ зэфшхяафхэм ягумэкыгъохэм язшохынкэ Общественнэ советыр къотгэту ыкчи Ипыгъэту къытфэхъунхэу тышгүгъэ, — къуагъ Е. Долматовым.

Нэужум торжественнэ шынкэм тетэу советыкээ зэхажжэгъягъэм зэрэххяагъэхэр къэзүүшхяатырэ тхыльхэр общественностью илшклохэм полковникым аритыжыгъэх. Еланэ голосование шынкэм тетэу советым итхаматэ хадзыгъ. АР-м хэгъэгу клоц Иофхэмкэ и Министерствэ епхыгъэу Иоф зышээрэ Общественнэ советым итхаматэ хадзыжыгъ Адыгэ

къэралыгъо университетым иректорэу, социологии шэнэгъэхэмкэ докторэу Хүнэго Рещыдэ. Аш игуадзэу агъенэфагъ республикэм хэгъэгу клоц Иофхэмкэ икъулькыу иветранэу, отставкэм щыгэу, милицион имполковнику А. Киреевыр.

Цыхъэ кыифашы советым ипашэу зэрэхадзыжыгъэм фэш Хүнэго Рещидэ ирэзэнэгъэ гущыгъэхэр зэхэсигъом къекло-

Хапс зытельыгъэхэу, бзэджэшшагъэ зезыхъагъэхэу пшьэдэкыжь зыщаагъэхъырэ учреждениехэу республикэм итхэм къачлагъэжыгъэхэу паспорт зимишэхэм япчагъэ 2016-рэ ильэсэым проценти 2,3-кэ нахь макъэ хъугъэ.

Паспорт

ямыгъэу хапсым къычээ-къыжыгъэ нэбгырэ 14-мэ ашыгшэу 8-мэ ялахъылхэм адэжэ зэрисхэм къыхэхэмкэ ушхяауухэмкэ документыр афагъэпсыжынэу адаагъэп. Джаш фэдэу хапсым чэсигъэ нэбгыритумэ мэзитум мынахыбэу хапсым зэрэчэсигъэхэм къыхэхэмкэ паспортыр афагъэпсыжыгъэп.

УФ-м игражданихэу хапс зытыральхяагъэхэм паспортихэр афагъэпсыжыгъэхэм бзэджэшшагъэ зезыхъагъэхэм пшьэдэкыжь яяэхыгъэнэмкэ федеральнэ кулыкъум и Гээорышлаплэу Адыгэ Республикаим щыгээ ишшэрийл шхъааэу щыт. 2016-рэ ильэсэим Гээорышлаплэу иучреждениехэу республикэм итхэм ачэс нэбгырэ 179-мэ паспортихэр афагъэпсыжыгъэх.

Анахъэу анаэ зытырагъэтыгъэр паспорт кызыэраторынэу фэмыягъэхэм ыкчи зиунэ паспортыр ильхэм къараагъэхын зэрамылтээхэр илофыгъохэр ары. Хапсым чэсхэм ялахъылхэм ильэсэим къыклоц макъэ арагъэуугъ, хэбзэгэууцгъэм къизэрэдилтийтэу, ашхъэ фэгъэхыгъэ тхыльхэм адатхэнхэм пae паспортихэр алэкилагъэхъанхэм ыуух итыгъэх. Аш фэдэ юфхъабзэр зэрэхъяагъэхэм яшуагъэхэе хапсчэсхэм ятхыльхэм адатхэнхэу РФ-м зерицыфхэр къэзыушыхъатырэ паспорти 118-рэ къагъотыгъыгъ.

(Тикорр.).

Паспортихэр афагъэпсыжыгъэх

МВД-м Къеты

Бзэджашшагъэхэр псынкээу къаубытыгъэх

Шылэ мазэм и 13-м бзэджэшшагъэ зэрээрхъяагъэм фэгъэхыгъэ къебар УФ-м и МВД иотделэу Мыекьюал щыгээ идежурнэ часть кыылэхъяагъ. Клэлэ ныбжыкъэм къизэри-уягъэмкэ, урам горэм тетэу кырыклоээ амьгъеунэфыгъэ бзэджашшагъэхэр къеклюалэхи ахъунклагъ. Мы чыпшэм къэсигъэ полицейскэхэм зэрагъеунэфыгъэмкэ, ильэс 25-рэ зиынжъ клэлэ ныбжыкъэм къеклюлэгъэ нэбгыртум язир ошэ-дэмшэу кытебэнагъ, утынхэр кырихыгъэх, ятлонэрэм осэшхо зиэ сотовэ телефонир ышти, загъэбыльтигъыгъ. Бзэджашшагъэхэм ятеплэ зыфэдэр къелакъэм дэгъо кыытотагъ. Хэбэзхуумаклохэм уголовнэ Иоф кызызшагъыгъ. Оперативникхэм юфышо ашлагъ ыкчи мы бзэджэшшагъэм Шэуджэн районым щыпсэурэ нэбгыртлу хэцэгээн зэрилэхъытэр агъеунэфыгъ. Ахэм такси къаубыти, республикэм икъэлэ шхъааэ дэкъижыгъэх. Ау япсэулэ нэсыжынхэу иго имифэхээ къаубытыгъэх. Ыпэкіэ хапсым чэсигъэу ильэс 20 зиынжъ къелакъэм сотовэ телефонэу атыгъуугъэр къыпкырахыгъ. Мы нэбгыртлур нэмыкэ бзэджэшшагъэхэм ахэцэгъэнхэ ылъэхъытэр оперативникхэм къэбар алэкиэль. Мы уахтэм зэхэфынхэр maklo.

АР-м хэгъэгу клоц Иофхэмкэ и Министерствэ ипрес-къулыкъу.

Анахь дэгъухэр къыхахыщтых

Кутафинскэ олимпиадэр зыщызэхашщт шьольыр площадкэу Мыекьюопэ къэралыгъо технологическэ университетыр мы ильэсэим агъэнэфагъ. О. Кутафиным ыцэ зыхырэ Москва дэт къэралыгъо юридическэ университетыр икъэшаклоу 2008-рэ ильэсэим къыщегъэжыгъэу ар зэхашщ. Шылэ мазэм и 20 — 21-м иапэрэ уцугъо дистанционнэ шынкэм тетэу клощт. Я 8 — 11-рэ классхэм ащеджэхэрэ къэлэдэжаклохэм правэм фэгъэхыгъэу заушетыщт.

Къэлэдэжаклохэм творческэ сэнэхьатэу яэр къыхэгъэшыгъэнэр, аш зэгъэушомбъуугъэныр, правовой дисциплинхэр, научнэ-уштынхэр ашлэгъэшэгъоныхэр, ныбжыкъэхэр научнэ шленгъэхэм нахь афэшгэгъэнхэр, аужүрэ шапхъэхэм адиштэрэ юридическэ шленгъэхэр арагъэгъоныхэр, мы лъэныкъомкэ шленгъэгъэ ку зиэ ныбжыкъэхэм яеджэн лъягъэктэнхэр, Ипыгъэту афэхъунхэр ыкчи нымькэ пшьэрыльтырэ зэхэшаклохэм зыфагъэууцжы.

Гурит еджаплэхэм ашыгъ гээсэнгъээ программэмкэ олимпиадэм хэтынгт упчэхэр зэхагъэууцжыгъэх. Шэкюгъум и 14-м къыщегъэжыгъэу хэлажэе зышоигъохэм затхыгъ. Олимпиадэм иапэрэ уцугъо хэлажэхэрэм дистан-

ционнэ шынкэм тетэу мэфитло заушетыщт. Сыхьатитум къыклоц упчэхэм яджэуапхэр къэлэдэжаклохэм къыратыщтых. Иофшэнхэм язэфхыссыжыгъэр МГЮА-м исайт мэфэ 14 фэдизкэ къихъажыщт. Теклонгъэ е хагъеунэфыкъырэ чыпшэ къыдээзыхыгъэхэм олимпиадэм иаужырэ уцугъо хэлэжээнхэ амал ялэшт. Ар гъэтхалэм и 19-м Москва МГЮА-м ыкчи аш аикъутамэхэу къалэхэу Вологдэ, Киров, Оренбург ашыгъэхэм ашыклощт. Аши шленгъэгъэ куухэр къыщызыгъэльягъохэрэм мы лъэныкъомкэ ашпээрэ еджаплэхэм ачлэхъанхэмкэ фэгъэлтэнгъэхэр афашыщтых.

ДЕЛЭКЬО Анет.

Адыгэ Республикаим и Лышихъэе ишшэрильхэр пэлээ гъэнэфагъэкэ зыгъэцэлээрэ М. Къ. Къумпилыр, Адыгэ Республикаим и Лышихъэе иупчэхъэгъо, Мыекьюопэ къэралыгъо технологическэ университетыр ипрезидентэу А. К. Тхакууцынхэр, Адыгэ Республикаим и Къэралыгъо Совет — Хасэр, Адыгэ Республикаим иминистрхэм я Кабинет лъешу гухэл ашыхъоу Лыхэсэ Махьмуд Аэмэт ыкъом фэтхуаусыхэх янэ идуний зэрихъожыгъэм фэш.

1997-рэ ильэсүм Адыгэ Республикэм и Президент иунашьокэ станицэу Дахьо «Чыопс паркэу «Тхачышиху» зыфиорэр щагъэпсыгъ. Зызыгъэпсэфын, жы къабзэ къэзыщэн гухэль зиэхэмкэ мыр зэтегъэпсыхъягъ. Чыопсым идэхагъэ узлэпешэ, псыкъефэхыпэхэм, чыгхэм, къэгъэгъэ зэфэшьхъяфэу къышыкъихэрэм нэр пэпахы.

ЧЫОПСЫР Къаухъумэныр япшъэрылъ шъхъал

Ахэм зэрифэшьушаашу альылъэу, къэзыухъумэу, идэхагъэ нахь зыгъэбаирэр къералыгъо казенэ учреждениу «Чыопс паркэу «Тхачышиху» зыфиорэр ары. Мы зигугуу къэтшыгъэ учреждениу ипашэу Шэуджэн Инвер гущылгъу тифэхъуугъ. Яофшэн зэрэзэхажэрэм, блэкыгъе ильэсүм гъэхъагъеу ашыгъэхэм, ыпэкэе пшъэрылъеу зыфагъэуцужхэрэм зашыдгъэгъозагъ.

— Паркым цыфэу къаклохэрэм чыопсым идэхагъэ агу къинэжкыныр, щынэгъончъеу загъэпсэфынр типшъэрылъ. «Чыопс паркэу «Тхачышиху» зыфиорэр къэтыхъумэныр, аш зэрифэшьушаашу тидэлжэхъенр типшъэрылъхэм аххъэ, — къытфелуатэ Шэуджэн Инвер. — Блэкыгъе ильэсүм Мыекъопэ районым имуниципальнэ образованиехэм, Дахьо къоджэ псэуплэм, Адыгэ къералыгъо университетим социальна технологиехэмкэ ыкы зекъоним ифакультет, гуманитар уштынхэмкэ Адыгэ республикэ институтэу Клерээ Тэмбот ыцэ

къухъэ, зыщызылтыхъэ, зыщызыгъэпсэфы зышоигъо машо зышыре пстэуми шапхъеу щылэхэр джыри ээ агу къагъэкыжыгъэх.

Машо нахь зыкиштэним

ишинаагъо Ѣылэ зыхъурэр гъатхэр ары. Республикэм имэзхэр анахъеу Мыекъопэ районым зэритхэм къихэкъеу мыш машом зышишьомбгъун ыльэкъышт. «Тхачышиху» зыфиорэр

ПРИРОДНЫЙ ПАРК «БОЛЬШОЙ ТХАЧ»

ВНИМАНИЕ!

ПРИ ПОСЕЩЕНИИ ОЗНАКОМТЕСЬ С РЕЖИМОМ ПАРКА И СТРОГО СОБЛЮДАЙТЕ ЕГО!

1. СБОР И ДОБЫЧА ПОЛЕТИХ ИСКОПЕМЫХ.
2. ОХОТА РЫБАЛА, РУБКА ЛЕСА.
3. НАНЕСЕНИЕ НАДИССЕЙ НА КАМНЯХ, СКАЛАХ И ДЕРЕВЬЯХ.
4. ПОВРЕЖДЕНИЕ ИЛИ УДАЧЛОСТЬЮ СООРУЖЕНИЙ, АНШЛАГОВ, МЕСТ СТОЯНКОВ.
5. РАЗВЕДЕНИЕ КОСТРОВ ВНЕ УСТАНОВЛЕННЫХ МЕСТ.
6. ВЫВОД МУСОРА И ЗАГРЯЗНЕНИЕ ТЕРРИТОРИИ.
7. ДВИЖЕНИЕ И СТОПКА МЕХАНИЗИРОВАННЫХ ТРАНСПОРТНЫХ СРЕДСТВ.
8. ИНАЯ ХОЗЯЙСТВЕННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ.

(ЗА НАРУШЕНИЕ РЕЖИМА ПРИРОДНОГО ПАРКА ПРЕДУСМОТРЕНА АДМИНИСТРАТИВНАЯ И УГОЛОВНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ.)

ГУ ГА ПРИРОДНЫЙ ПАРК «БОЛЬШОЙ ТХАЧ»
Г. МАЙКОП, УЛ. ПЕРВОМАЙСКАЯ, Д. 197
телеф./факс: 8 (8772) 52-4333, e-mail: bolshoy_thach@mail.ru

къыгъу нахь мышэм, тишъолтыр ар икъодыкылжылагъ, тимэзхэм ашыпсэжырэп. Псэушхъэ дахэм икъэххумэн ыкы тишъолтыр къеъгъэзэжыгъэним афэгъэхыгъеу Ѣэгъэн фаер къэлэеджаклохэм, хъакъеу Ѣофтхъабзэм къышызэрэуцужхэм къафилотагъ.

— «Чыопс паркэу «Тхачышиху» зыфиорэр иофишэхэм Хэгъэгу зэошхом Теклоныгъэр къызэрэцьдэхыгъэм фэгъэхыгъэ актихэри блэкыгъе ильэсүм зэхашагъэх. Мыекъопэ районым ит станицэу Дахьо игурит еджаплэу N 5-м Ѣофтхъабзэр Ѣыкыуагъ. Пстэуми апэ Хэгъэгу зэошхом Ѣыфэхыгъэм апае зы такыкърэшыгъуагъэх. Нэужым къэлэеджаклохэм усэхэр къауагъэх, къэгъагъэхэр мыжъобгъум къэлральхъагъэх.

— Ѣофтхъабзэм къыдыхъэлтыгъеу къэлэеджаклохэм зэнэкъокъу гъешэгъонхэр афэдгъэхъязырьагъэх, — игущылэгъэгъуагъе Шэуджэн Инвер.

— Ахэм ахэлжэгъэх пстэуми Ѣытхуу тхыльхэри, шуухафтынхэри яттыгъэх.

Бэдээогтум и 11-м къынэхъягъеу и 17-м нэс Тхыль Плыжым дагъэхъэгъэ псэушхъэхэу «Чыопс паркэу «Тхачышиху» зыфиорэр хэсхэм язэгъэшэн ыкы якъеухумэн фэгъэхыгъэ шэнэгъэх экспедиции зэхашагъ. Аш ѡагъэунэфыгъэ псэушхъэхэм афэгъэхыгъэ мониторингхэр ильэсүм къыкыюц ашыл. Нэужым Тхыль Плыжым дэтхэгъэ псэушхъэу альгэгъэхэм ячыагъэ атхы. ыпэкли мыш фэдэ экспедициихэр зэхашэнхэ гухэльхэр «Тхачышихом» иофишэхэм ялх.

— Инспекторхэр природнэ паркым гъогочтуу 9-рэ къуагъэх, зекло тъогуу 3, зекло къорэ цыфхэр къызщыцуухэу 5 түүпльэклүгъэх. Зекло тъогуу километрэ 27-рэ түүкъэбзэгъэ. Турист нэбгырэ 333-мэ гүшүэгъу тафхэгъу, — тышгэгъяуээ тигүүгээгъу. — Шапхъеу Ѣылэхэр аукъуагъэхуу къыхэдгъэштэй.

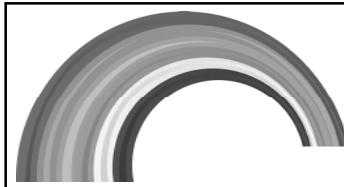
Федеральнэ хэбзэгъяуцугъуэу

«Об особо охраняемых природных территориях» зыфиорэр зэхъокынгъеу фэхъуягъэхэм адштэу «Чыопс паркэу «Тхачышиху» зыфиорэр дэт сауягъэтхэр аулъялхуух.

Къералыгъо казенэ учреждениу «Чыопс паркэу «Тхачышиху» зыфиорэр ипашэу Шэуджэн Инвер блэкыгъе ильэ

ГҮҮНЭЖКҮҮК
Сэтэнай.

ЛЭГҮПКЬОПС

НЭМЫЦ дээхэр зыдафын гэе украинэ калам түдэхьагь. Унэхэмрэ машом зыщырагъехын гэ хэкуж чыпэхэм джыри луяа ашхьарихыштыгъэ. Мышыжкээ, тигъэкъохээлэ льэнин къомкэ, минэхэр кышифэхын штыгъех, кышиюштыгъех. Чынунхэм, унечэгхэм къарыпшихэти, къэлэ гъунэр къэзыхуухэрэ орыжкын лут къамыл зэхакъем къыхэкошыхэти, пыжхэр, бзыльфыгъехэр штагэхэу заплыыхээ, альэйурэр ашошьмыхуурэм фэдэу, къэзэрүгъоиц штыгъех, командирхэм, дээклолхэм куп-купэу къяулештигъех. Гушохээ, советскэ зэолхэр, ахэм ящигъинхэу гъэмэфэ жъоркыимрэ пкантээрэ агъепкыжыгъехэр къаплыхэштигъех. Бэрэ зэжэгье цыифхэу, джынэс гугъаплэу ялагъехэр ары шыпкыэу апашихэе ихэр ашошь хуягъети, агу жы дэклэу жы къацжэхыштигъэ. Цыифмэ ашынхэр гушо нэпсыхэр къячэхэу солдатхэм къячаллехэти, лапл зэрэцкыштигъэ. Нэмыцхэр, агу ихыкырэ гушуатвор эзтрахажээ, зэолхэм къяулештигъэ, гушыз заулкэл сэлам къарашихыгъэ, а гушыэ къизерикохэм мэжанашо дэдэу ялэр зэкэми дэгью зэхашыкыштигъэ.

— Шыуфесакых, ныбджэхүхэр! Бую бэрэ тышъожагь... тиклалэх!

Садым къидэкыгъэу нуюж горэ, гузажъоз, къэлло. Ильэс пчэгъабэу ыгъешлахъем яхылээ дээ дээ онтэгъушоу ытхыцэ

ильым фэд. Къызэрэсэу казахкалэу, боецэу псынэм дэж щытым екlyaplэ, зы гушыи къымылоу lappl решэкы, тэмэтельмэ ябэ.

Гъэмэфэ жъоркъым ыгъегъукэгъэ чыгу чагъэм аперэ ошхыцэшхохэр oe къежэгъакъем къытыритакъохэрэм афедэу, нэпсыцэшхохэр ныом ынхэмэ къявлештигъэ, гушыз заулкэл сэлам къарашихыгъэ, а гушыэ къизерикохэм мэжанашо дэдэу ялэр зэкэми дэгью зэхашыкыштигъэ.

— Тын, умыгь... Джы а нэмыцжхэм аш нахыбэ къагъээжышигъэ... Зэктэ фашистхэр зыгышт паллэр къесэ пэт... Тэ тынэсшт аш...

— Шыуфогу мафэ, сиклэццыкүх... Пыим ыльабжъэ къычахыни, шхъяфит ашыкыгъэ цыифхэм аш фэдэу яапэрэ гушыэхэр зэхэзыхыгъэ, аш лапл зэрэцкыгъэу, зипклентэпсэре зилгыгъэрэх ахэмэ жы къязгээжэхыгъэу, ахэмэ яапэрэ гушуаплэ зылэштугъэр боу насыныш.

— Псапэу ар хъуни мээшими сиэрэп, ау бзыумэ лус дэгью афэхьущт... — Зыфесакыж, шхъярхыонри тэрэзээ пшхъэх тэхь, птхъаклумхэр чынээм пебжэхъяконо, — ылозэ, лалмэхэх ѿшагъэ зыгыг лыжкэу унэм икыгъэм ныор къэлэхэдэхъигъэ. Елмызэ мэзым къесыфэ, сэхьыр ынаапцэми ылжэктэ-пакъеми атыришыхъагь, умышэмэ, лыжъ щыргууц пшошыштигъэ. Чыг инэу ыпэ къифэрэм чэуцомэ лъэубабээ, осыр ыбуути, аш бзыумэ апаа лээжь заулэ лусэу щыритэхъигъэ. Тэктэ зылкыуатэхъ, къызэлтэхъ, лусэу ыгъэтэлэхъэм къеплыштигъэ. Чынээрэ гъаблэмрэ рагъэгъэх бзыухэх чыгхэм къябихъэхэр тезэрэгъэбэнагъэу зэрэхырэр зильгыгъэ: «Шыуихъалэл, сиццыкүхъи!» — ылоти, етланэ ыпэ ригъэхъущтигъэ.

— Къылбышо мэзым сицкүх. — Сыда аш уилофу щыэр! Пхъэу къымафэм дгъэстин икъун ти. Шаклоу сонги, унэмэ къызацыхыгъэм щыублагъэу уишхончыжыи уипхорэлъф елтыжъигъэ.

— Тыдэ уежьагъа, лыжъ, мы бэлахым. Сеплымэ, осыр осынху, гъогу иштээл.

— Къылбышо мэзым сицкүх.

— Сыда аш уилофу щыэр! Пхъэу къымафэм дгъэстин икъун ти. Шаклоу сонги, унэмэ къызацыхыгъэм щыублагъэу уишхончыжыи уипхорэлъф елтыжъигъэ.

— Пльэгъурэба, нью бетэмал, мы осынху къесыгъэр!

— Бую сэльэгъу, лыжъ, осынху къызэрэсигъэр. Сыда етланэ сэльэгъумэ?

— Къыблэ хэгъэгү льэнинхэм мыбыйхъигъэу бзыу ладжи мэзым къи-хенагь. Бэу ос къызэрэсигъэм иягъэх ахэм ягъабл, зы фыгүцэри ахэмкэ лялпэ, шхэфэ-пидзэфэ заулэ сиугои-гъэш, бзыумэ лус афэхъунэу мэзым схынену сэло.

— Псапэ пшэшт арыба, лыжъ!

Цыифхэр нахыбэу къэзэрэ угъоих, къинэу альэгъугъэр, нэмыцмэ хъэктэ-къоклагъэу зерхагъэр, партизанхэр ахэмэ зерябенштигъэр къалат.

Зыдгъэпсэфын тихисалеу щагум тицэгъольханэу тифэжъагъэу, унэр зие шузыр къыдэхъагъыг. Ар джынэс дэсигэпти, цыифхэу лутхэм тэтигфагъечфытгъэ нахь мышэми, ежь бысымыр щымылэу унэм тихан тидаагъэр. Бзыльфыгъэр а дэдэм къытэчэллэгъ, унэм тиригъэблэгъагъ. Аш фэдэм уишуаагъэ зебгъэрэм э зыгорэ зыфашэрэм, «тхъа-уегъэпсэу» ылоти, етланэ ынэгу ригъээжыкъти, ежь игупши-сэмэ ауж ихъажышигъэ. Аш фэдэу зы лейтенант ныбжыкэ горэ сэ синибджэгъо ахэтигъ, а лъэхъаным сэри ильэс токтэм сицэгъяа нылэп. Аш ыцлагъэр Хъасан. Мэфэ ренны зы гушыэ къытэштигъэ. Шхъянгъупчээм иппл зэптигъэ, ынхэм узялтыки, зыгъэо-гушыс горэ зэрэлэр къаплештигъэ. Ыльякъо зэптигъэ. Палатэм сицхъэрэм, зэкэми зыкыгъазэ, мэгушох, мэшхых, къэджех, къэбарэу щылхэмкэ къэупчэх, мыдрэм ышхъэ къегъазш, зыпари

— Тэ тызшэмийэм сицэу щтэу шуупсэу?

— Шъо шутигъусагъэба.

— Тауштэу?

— Гукэ араба!

— Заом ыпеки сэ мэкүмэшхозяйственнэ институтыр

къесыуухыгъ, селекционнэ стан-

цием лаборанткэу ыоф щысшэштигъэ. Заор къызежъэм, синэ-

— О сиоплымэ, уин дэд. Етланэ о фэпшэрихъэш, уагъашхэ, унэ фабэми о ланэ къынфирахъэ. Бзыу цыклюу чынээм ригъэзьгээмэ лус тэктэ афэсхыгъэмэ, ар емыкля — егээзьгээм цыифхэр ыпэлхэхэй хабээ. Аужыкъэрэшхъэм, ныбжыи умыдэштими, дунаир о къызэрэбгээдахэрэм нахьи, а бзыу цыклюу нахь къагъэдахэ, къагъэктэракэ. Ары паклонышь, ош нахьи федэ къахьы. Дахэу орэд къызэрэлорэм имызакъо, зиягэ къэкорэ хъацэлпэцаби а бзыу цыклюу агъэ-коды. Сыд фэдэу гохьа, гъэтэхэе дахэу уцыр зынкыашхъоу, мэвэр зышихъуантэх бзыумэ уядэуныр! Ахэмэ ячээ макъэ тхъаклумэр егъатхъэ, уз уилээмэ пшегъэгъупшэ. Дунаим о зыгорэ хеошыкышь ара! Зысэмгъэлээхуу зыуегъэхи нахышы!

Хэт сицэхъи къылбай, унэ фэпшэрихъэш, уагъашхэ, унэ фабэми о ланэ къынфирахъэ. Бзыу цыклюу чынээм ригъэзьгээмэ лус тэктэ афэсхыгъэмэ, ар емыкля — егээзьгээм цыифхэр ыпэлхэхэй хабээ. Аужыкъэрэшхъэм, ныбжыи умыдэштими, дунаир о къызэрэбгээдахэрэм нахьи, а бзыу цыклюу нахь къагъэдахэ, къагъэктэракэ. Ары паклонышь, ош нахьи федэ къахьы. Дахэу орэд къызэрэлорэм имызакъо, зиягэ къэкорэ хъацэлпэцаби а бзыу цыклюу агъэ-коды. Сыд фэдэу гохьа, гъэтэхэе дахэу уцыр зынкыашхъоу, мэвэр зышихъуантэх бзыумэ уядэуныр! Ахэмэ ячээ макъэ тхъаклумэр егъатхъэ, уз уилээмэ пшегъэгъупшэ. Дунаим о зыгорэ хеошыкышь ара! Зысэмгъэлээхуу зыуегъэхи нахышы!

Джащтэу пчэдыхъям щегъэжъагъэу пчыхъэм нэсифэхъэхэш, Елмызэ мэзым зынэмсыгъэ чынээлэхъэгээш пшошынэ, бзыумэ лус афыритэхъуэ, къыкүхъагь. Елмызэ лыжъям сицхъэм къызесыкэ, бзыумэ мэзым лус афихъыэ, зэригъашхэхэрэм икъэбар зэкэх чылэм хэутигъэх хуягъэ. Ежь иныбдэхъэхэй ашыц горэм ар анахь ыгъэштэхъигъэ. Елмызэ зыкыутигъаки къитетгыигъэ:

— О сиоплымэ, уин дэд. Етланэ о фэпшэрихъэш, уагъашхэ, унэ фабэми о ланэ къынфирахъэ. Бзыу цыклюу чынээм ригъэзьгээмэ лус тэктэ афэсхыгъэмэ, ар емыкля — егээзьгээм цыифхэр ыпэлхэхэй хабээ. Аужыкъэрэшхъэм, ныбжыи умыдэштими, дунаир о къызэрэбгээдахэрэм нахьи, а бзыу цыклюу нахь къагъэдахэ, къагъэктэракэ. Ары паклонышь, ош нахьи федэ къахьы. Дахэу орэд къызэрэлорэм имызакъо, зиягэ къэкорэ хъацэлпэцаби а бзыу цыклюу агъэ-коды. Сыд фэдэу гохьа, гъэтэхэе дахэу уцыр зынкыашхъоу, мэвэр зышихъуантэх бзыумэ уядэуныр! Ахэмэ ячээ макъэ тхъаклумэр егъатхъэ, уз уилээмэ пшегъэгъупшэ. Дунаим о зыгорэ хеошыкышь ара! Зысэмгъэлээхуу зыуегъэхи нахышы!

Джащтэу пчэдыхъям щегъэжъагъэу пчыхъэм нэсифэхъэхэш, Елмызэ мэзым зынэмсыгъэ чынээлэхъэгээш пшошынэ, бзыумэ лус афыритэхъуэ, къыкүхъагь. Елмызэ лыжъям сицхъэм къызесыкэ, бзыумэ мэзым лус афихъыэ, зэригъашхэхэрэм икъэбар зэкэх чылэм хэутигъэх хуягъэ. Ежь иныбдэхъэхэй ашыц горэм ар анахь ыгъэштэхъигъэ. Елмызэ зыкыутигъаки къитетгыигъэ:

— Елмызэ, уижышихъэм тэктэ фэделашьоу ухъужыгъаки сенэгүе. Хэта бзыумэ мэзым лус афихъыэ, зыгъашхэу пшэгъэхъуэ? Ош нэмыкль ар ышээ сэ спъятууцэ. Бзыухэр тидаагъэхъигъэхэй хабээ.

— Елмызэ, уижышихъэм тэктэ фэделашьоу ухъужыгъаки сенэгүе. Хэта бзыумэ мэзым лус афихъыэ, зыгъашхэу пшэгъэхъуэ? Ош нэмыкль ар ышээ сэ спъятууцэ. Бзыухэр тидаагъэхъигъэхэй хабээ.

— Елмызэ, уижышихъэм тэктэ фэделашьоу ухъужыгъаки сенэгүе. Хэта бзыумэ мэзым лус афихъыэ, зыгъашхэу пшэгъэхъуэ? Ош нэмыкль ар ышээ сэ спъятууцэ. Бзыухэр тидаагъэхъигъэхэй хабээ.

— Елмызэ, уижышихъэм тэктэ фэделашьоу ухъужыгъаки сенэгүе. Хэта бзыумэ мэзым лус афихъыэ, зыгъашхэу пшэгъэхъуэ? Ош нэмыкль ар ышээ сэ спъятууцэ. Бзыухэр тидаагъэхъигъэхэй хабээ.

— Елмызэ, уижышихъэм тэктэ фэделашьоу ухъужыгъаки сенэгүе. Хэта бзыумэ мэзым лус афихъыэ, зыгъашхэу пшэгъэхъуэ? Ош нэмыкль ар ышээ сэ спъятууцэ. Бзыухэр тидаагъэхъигъэхэй хабээ.

— Елмызэ, уижышихъэм тэктэ фэделашьоу ухъужыгъаки сенэгүе. Хэта бзыумэ мэзым лус афихъыэ, зыгъашхэу пшэгъэхъуэ? Ош нэмыкль ар ышээ сэ спъятууцэ. Бзыухэр тидаагъэхъигъэхэй хабээ.

— Елмызэ, уижышихъэм тэктэ фэделашьоу ухъужыгъаки сенэгүе. Хэта бзыумэ мэзым лус афихъыэ, зыгъашхэу пшэгъэхъуэ? Ош нэмыкль ар ышээ сэ спъятууцэ. Бзыухэр тидаагъэхъигъэхэй хабээ.

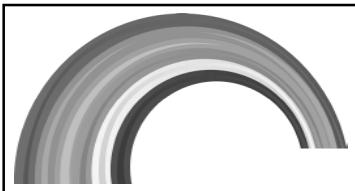
— Елмызэ, уижышихъэм тэктэ фэделашьоу ухъужыгъаки сенэгүе. Хэта бзыумэ мэзым лус афихъыэ, зыгъашхэу пшэгъэхъуэ? Ош нэмыкль ар ышээ сэ спъятууцэ. Бзыухэр тидаагъэхъигъэхэй хабээ.

— Елмызэ, уижышихъэм тэктэ фэделашьоу ухъужыгъаки сенэгүе. Хэта бзыумэ мэзым лус афихъыэ, зыгъашхэу пшэгъэхъуэ? Ош нэмыкль ар ышээ сэ спъятууцэ. Бзыухэр тидаагъэхъигъэхэй хабээ.

— Елмызэ, уижышихъэм тэктэ фэделашьоу ухъужыгъаки сенэгүе. Хэта бзыумэ мэзым лус афихъыэ, зыгъашхэу пшэгъэхъуэ? Ош нэмыкль ар ышээ сэ спъятууцэ. Бзыухэр тидаагъэхъигъэхэй хабээ.

— Елмызэ, уижышихъэм тэктэ фэделашьоу ухъужыгъаки сенэгүе. Хэ

ЛЭГҮПКЬОПС

УСЭХЭР

О уихьатыркэ, чыгур, сышыи, Сэргу ифэбагы, шүлэгтэй оо сий О уидэхагъэм фээзгэлэжжэн, О уикэгъагхэм ахээгъехон. Сышымыэжжими, сыйгум имашо О уикэгъагхэм сфанкырыльхважь, Шүлэгтэй оо сышыгъэр лэгум щыгъашлоу, О уидэхагъэм бзыуе хэгъаш.

Цыфхэр орэдых, Ахэр нахьышум фэусэх. Ягъешэ лягъуу, Ягугъэ жуагъуу бэгъашэх. Цыфхэм афэдэх — Усэхэм агухэр мэузых, Ахэм гушуагъуу, Гугъе-шүлэгтэй зэхашэ.

Жуагъори огум зэ еклюсыкы, Чэцими шункыим тамэр зэкөшь, Mashloori хякум зэ шхьаам естыкы, Кын ифыртынэ унэм кырецэ. Мышункынэу, мыклюсэхэнэу Ным ишүлэгтэй гъэшшэр фаб, Нэфынэ пстэуми зыфээзгэдэнэу Зы кахэсхыгъэр — тигъэм ычал.

«Лэпкыим зы күупшххэй укылыгъягъ», — Пкэнчэй тицыфхэм ар амыгъа. Чыгым готыф куамэр бирраб, Куамэм пэтыф пклашэр юшъаб, Шыблэм гуиутмэ, куамэр мэстыж, Жыгъем пиутмэ, пклашэр мэгъуж. Лэпкыим иккүпшххэ упльэтин — Күтэмэ гъугъэу укодыжьын.

Имыщыклагъэу иумбырыльэ Къамэр кыипхыныр тльэпкы иджагъу. Имыщыклагъэу цыфыгум ильыр Жэм кыдэкыныр сшотхэмэклагъу. Ау иумбырыльым ильыр зэптыр, Игъом кыимыхыри, пшоултыин, Гум үлль зэптымэ лункыбзэ пытэр, Аш иль намысир къэушоркын.

Пшигсэм сыйд ипшигса, Кыл зи клемытыштмэ? Усэм сыйд иуса, Аш слыи клемытыштмэ? Сыдкэ кысшхээлэнэ, Mashloor гум щымыстмэ, Гуми сыйд есшэнэ, Зыми фэмыузмэ!

Сыдкэ уищыклагъ бэу хэдэнээр? — Бгъэм дышэ насыгыр щихэхъык. Хяярыр зэдэбгощэу ушынээр Джалэн эльтыгъэп — зэхэшшык. Мафэ къесми шуашэр зэблэохуу, Ау зэблэмыхуущтыр угы закуу, Лыеу ар бгъэумэ, күтэу мэхъуш, Джаш фэсакь!

Сыдэу хвалэла мы тичынальэ! — Чылэхэ бжыбыр бжыхъэм ахыхы, Гъатхэм ар хышхуу кытфегъеуальэ, Гушхуу шхонтламэр хасам тырехы. Сыдэу бэрэчта гъэмэфэ ошум! — Дышэ сэмэшхуу бжыбыр къетижьы... Чын ешшыгъэм ренеу гъэбэжкуу. Игушо тынкэ ар къегууцхы.

Упшыгъапэу, тэклурэ мэкьюуаплэм Ухэгъуалхьи, уцым ухэлтыгъа?.. Къэсэшшэжжы: сянэ сфишигъаплэм Фэдэ къабзэу, шъабэу сфишытыгъ ар. Уцы ляпсэу сищэмэджы цашлом Зыпихъугъэм бгъэкэ сыхэлтыгъ: Сысабьеу, сятэ ыбгъэашоо Сынэгушхъэ нэсэу кысшхууц. Пхъэпсыр бзасуу пхъэмбгъум къышэджэгү,

Пхъэ упсафэр лякъом къеульэгү. Игур щефэшь ыкышишь шъабэ, Нитлур ыуцыргыуу кыкырэпплы. Сурэтшум лыххуу, сэ сэшшапэ, Пхъэкум ылсэ лыххуу ар пхырэпплы. Джыри бэш ныкышшэу — о къыпщэхуу — Пхъашшэм зэрэхуущтыр ар ешэ.

Уатэр тео, сыйджир маджэ, Гъукъэм гуучыр къегъэпсал, Дышэ пльыгъэу егъэустхю, Жъогъо жъгъэхъэр къегъэлъял. Псым хещаешь, мо щыуаным Къижъотыкыр ипшинал: Пхъэ стырыр клашом клауу, Гъукъэм гуучыр къегъэпсал.

Псым зышшыжьы, псым зегъэшожьы, Жын ылэ шъабэм псышхъэр регъэжьы. Гъундэж зыфешшышь, чыгым ышхъапэ Сурэти тхыгъэу кызызхэгъэшь... Ау аш зишиштмэ цыфмэ ашхъапэ, Хяярым фэлажьэу, псыщэр херэчи, Лэжыгъэ хасам зыкырэгъахуу, Гъэтхэ къегъагхэм кахэрэгъахуу!

БЭРЭТЭРЭ Хьамид

Чы бзыхъафэу пкэнчэй щылтым Цыраужьыр щизэрэш. Жыгъэр кыильмэ, зэхегулэ, Огуу щилэм щэгъонлэж. Ау алжымэ гъэбэжкуу хасэр, Нэ гъэгушлоу кыщэуаль — йэр зишшашэр поэ гъэрээ, Бгынэжжыгъэр гу зэгъаль.

Бжъэм илэжжакэ тэгээшлэгэ, Иллыблэнагъэ тегупшысагъэп. Щыкыгъэу зыми емыцэкъэн, Губжымэ, мышъами кымыгъэштэн. Бжъэр омэ, мэлэжжы, Ежымы ар зидешшэжжы, Ау гузэжжоу щизэмэблэж — Зэрэамалыр пыим решэж.

Цыфхэр зэкэ жын зэдерэпчи, Жыкыумэ хъун, Цыфхэр зэкэ зэдерэшшүүий, Уашшор гырзын. Цыфхэр зэкэ кызызэдэрэшшүүий, Чыгур сисын... Цыфмэ аз зэдерэлэти, Заун мыхъун!

Ины хугъэ клаэр, хугъэ ины, Кызызштэлэе ятэ икъэптанэ, Ау ышшагъэл плэлум щитлэлтиныр... Тэклү нэшхэйми, гушхуу къеплты янэ: — Мир зиягъэм зэпичигъэх кынхэр, Рищэчигъэр маклэп аш ыплээ... О пфэшшүүлэп непэ ишыгынхэр, Ау ишэнхэр гъашлох, сиолъэлу.

ОРЭДХЭР

Шүкіэ зэкэмэ сябгъэплъижьыгъ

Сыйд о, пшашъэр, о сыйд кысэшшагъ — Сыфимтыжъэу сыйгү закъо, клашшагъ... Хэти салэ къерэки, уесымтын, Сыйд кысашшеми, уакытесхын.

Жыгуу:
Гэшшэгъонба, рэхьат симыэжь. Гумэл горэ ренэу сиэдэжж... Синэлэгтэй игъунджэу уйт зэлпэй, Зыкээзгээзэми, укысклэрэй... Уси Тыгъ, уси Гъатх, усинэф, Сыйгү чэц шункыи жуагъоу огъэнэф. Тидунае кысфэбгъээжжыгъ. Нэшшукэ зэкэмэ сябгъэплъижьыгъ.

Сыйд сэрэш!, тэди сэ сышэрэ, Узыблэкы мыхъун юф серэ, Зы такыкыкы сыйгү уимыкын, Сыйд къало, угу хэсымгъэкын.

Жыгуу:
Тэ укыагъэми сякылтыкыон, Тэ учагъэми сякылтыкычэн. Кысфэчэфызэ, сякылтызлтыгъакуу, Семгээзжээу сыйгү, си Нэф, кызыдакуу!

Жыгуу:

СымыкІэлэжжыэ... сыйд кысэшшагъ?

Ямышыклагъэу сшэрэп пхэслэгъуагъэр, Сызэрэптельэу шуу узкэслэгъуагъэр... СымыкІэлэжжэ пэтээ, сыйд кысэшшагъ?

Жыгуу:
Хэт ыуагъ шүлэгтэйр ныбжым елхыгъэу, Илъэсмэ зызгъэлэр шхъантэм рапхыгъэу? Шүлэгтэйум хэти сыйдигъуу жын ышшэр. Шүлэгтэйум зэлтилжирээр шылакъэм хэнрэп!

Къасшэрэп сылукъён зыкыфэягъэр Къэбгъэбэрсырынэу сыйгү тэягъэр... Уапэкэ бэмэ зэлшэгъэхагъ... Шхъаджи зыфаар ежь, хихыгъэхагъ...

Жыгуу:
Кэлэгтэй лъэхъаныр сыйгү къэбгъэхъяжжыгъэу, Гурышэкэ сэ аш сыхэхъажжыгъэу Сигүзэхшэлкэ къушхъэм ситет... Сызхэтир гукэ — дунай хэламэт!

Жыгуу:
Шүлэгтэйур зыфэдэр сымышшэштэйгъэу, Апэрэу орыкэ илшүү аш сшлагъэу Сшлобгъэшшэу зэкэри сыйбгъэгъуупшагъ. Сшшэштэгги сши — зэкэмэ уатекуагъ.

Жыгуу:

Сыд пае, цыфхэр, шъумырэхъатра?

Донбасс, Луганска ашырэхъатэр, Сирием, аш фэд, юфхэр щихъатэр... Къараашылгагъэу зао ашшакло.

Жыгуу:
Джырэкэ ер шум лыпсэу щитех. Сабый цыкхуухэр заом хэкүадэх. Къанэрэм хъурэм ыгу егъэктоды. Цыфхэр зыхэтэйр кын мыхъижь:

Зым ихъэдагь, адрам илхууц...
Лагъым шууй макъэр тхакъумэ иклэп.
Лыгъэм уц шхъантээ чым къыхигъэлрэп.

Мэстэ, мэустхю машшор, зэпхуурэп, Цыф гузэжжоу хэкъирэп, пыурэп...
Жыгуу.

Сыд пае, цыфхэр, шъумырэхъатра. Зээзгынгъэ къэшумыгъотра?
Цыфыр шууукъынэу, жууцэхъяжжонэу
Сыд пай фитнигъэ, къашуло, зэшшутыжъра?

Жыгуу:

МЭХЬОШ Руслан

Къаюба, къаю, къаю орэд!

Лъецэр Риммэ фэсэтхы

Умекъэ жъгуу лъэш кызыззэхэсхкэ Усымлэгъуэми укъэсэшшэжжы. Къэбэрсырыгъэу сыйгү, сякызызлэптельэкэ Шы ёмлычэу аш зыреутэхъижьы...

Жыгуу:
Уюэрэд тамэ сидешэсигъэу Сынарт лъхуужжэу пшэмэ садэх... Гушшор гырзын. Устьэгъу къэси сыйгү имэфэх! Къаюба, Римма, зысэгэлэгъяа, Уит зэпхынэу сыйфай санэу.

Уиупльэ дахэ сыйгү кызыккэ Устьэгъу сшшоигъюу сякызлээшээш. Сыкъемыжжэхъау сякызызлэптельэкэ Сизэлтиштэхъау гушшом сэхэлэжжы.

Жыгуу:
Уюэрэд макъэ сякыкІэдэлжээ, Къяачэ къисхаплхъээзэ, лъэши сякъэхъу... Синьбжыкэгъуэри сыйгү къэхъяжжы, Сикъэшшэнгъэр зэ орэу къисцэхъу.

Жыгуу:
Щыклагъэ горэ зиэ зэпхынэу Уинэлэгъу, умакъэ сакыкІэхъопсы. Устьэгъюу умэхъэ гохын зэхэсхымэ, Гъэтхэпэ нурэ дахэу сыйгү укхтепсэ. Жыгуу.

